

VI. Craniata vs. Vertebrata, Cyclostomata

Tradiční třídění obratlovců (Vertebrata)

Kritérium:

ekologické

Pisces
(ploutvovci)

Tetrapoda
(čtyřnožci)

embryologické

Anamnia
(bezblanní)

Amniota
(blanatí)

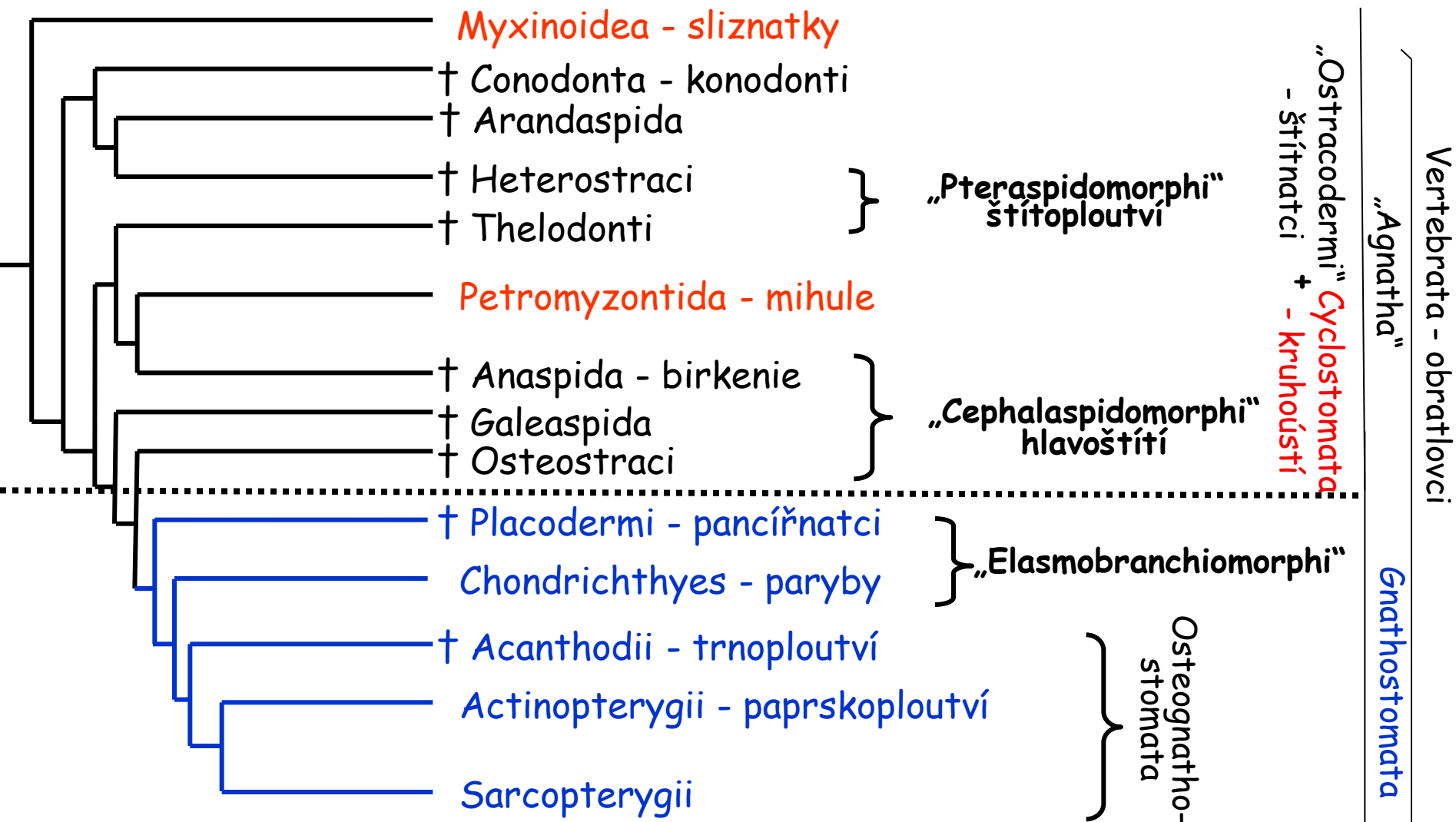
anatomické

Agnatha
(bezčelistnatci)

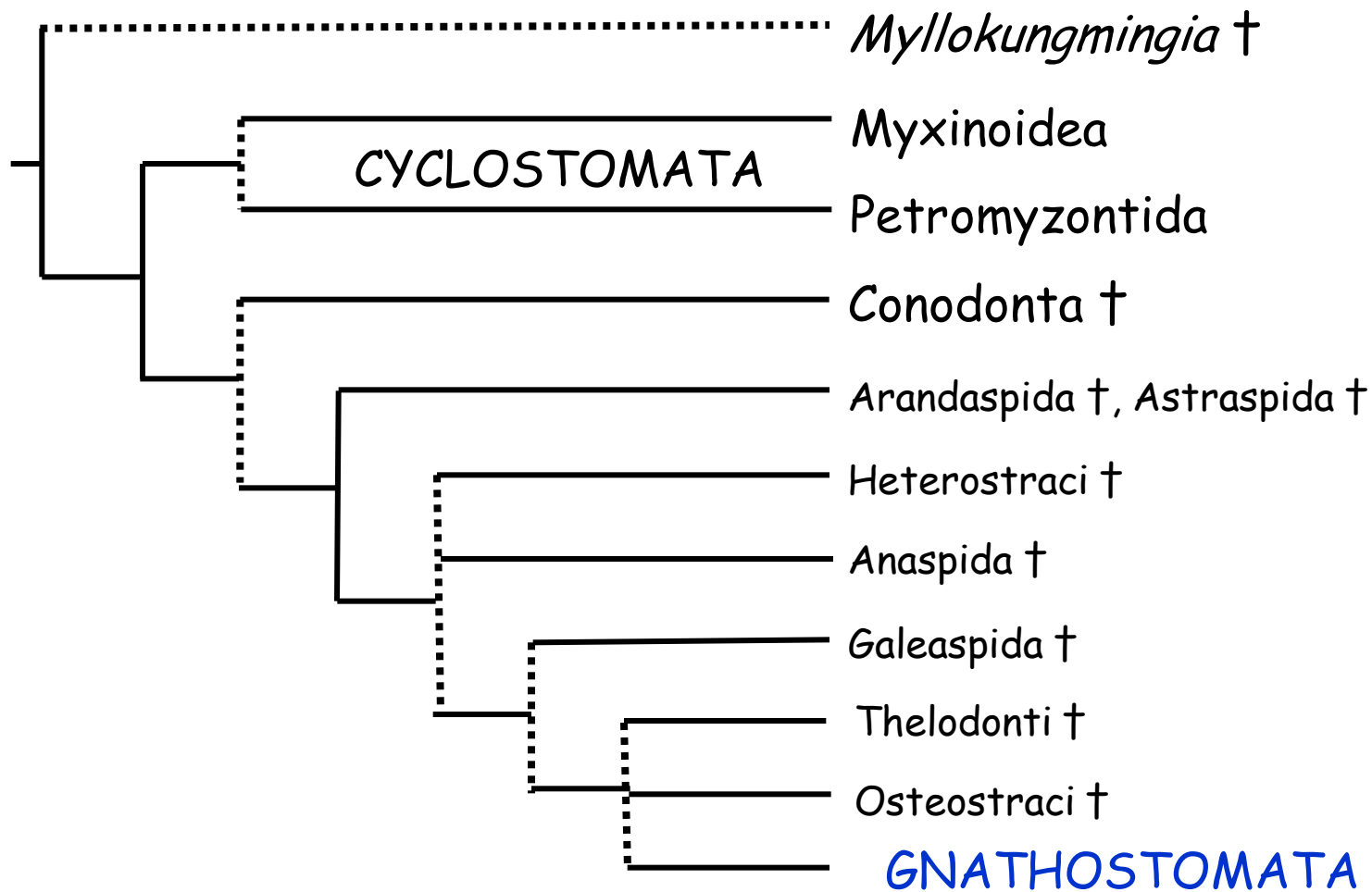
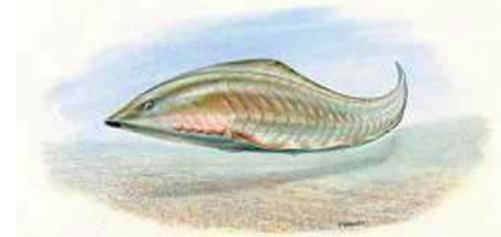
Gnathostomata
(čelistnatci)

Fylogeneze a diverzita obratlovců

CRANIATA = Myxinoidea + Vertebrata

VERTEBRATA

"Agnatha"

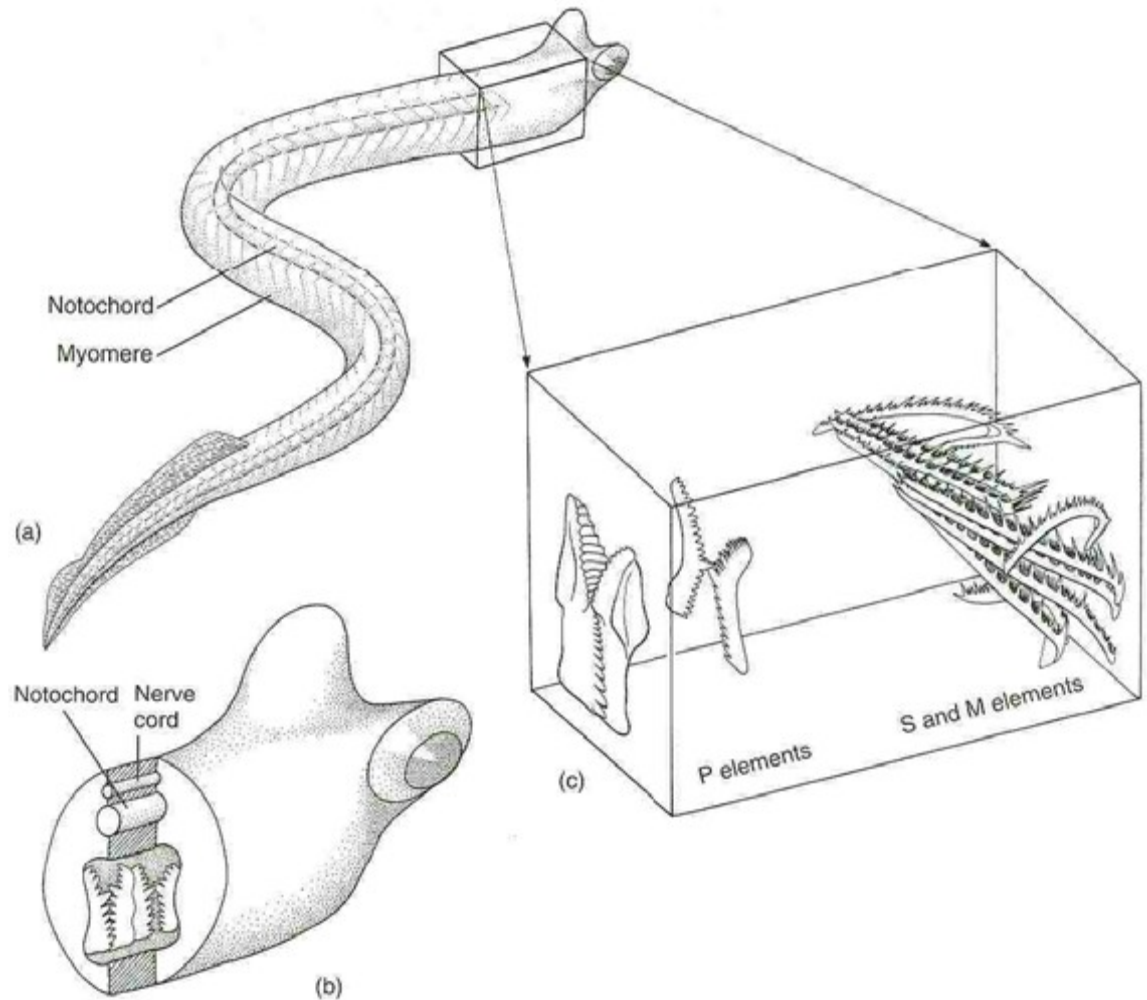
„Agnatha“ - vymřelé skupiny

5-30 cm

† Conodonta

kambrium - Anglie, J-Afrika
50 x 1,5mm

notochord, kost, myomery,
velké oči - encefalizace

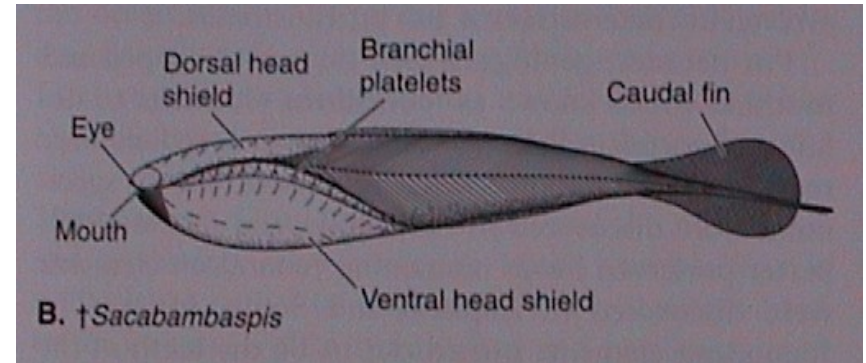
Fylogeneze a diverzita obratlovců

Hlavová část těla kryta dorzální a ventrální deskou z kostěných štítků

† Arandaspida

Anatolepis - kambrium Wyoming,
ordovik Špicberky

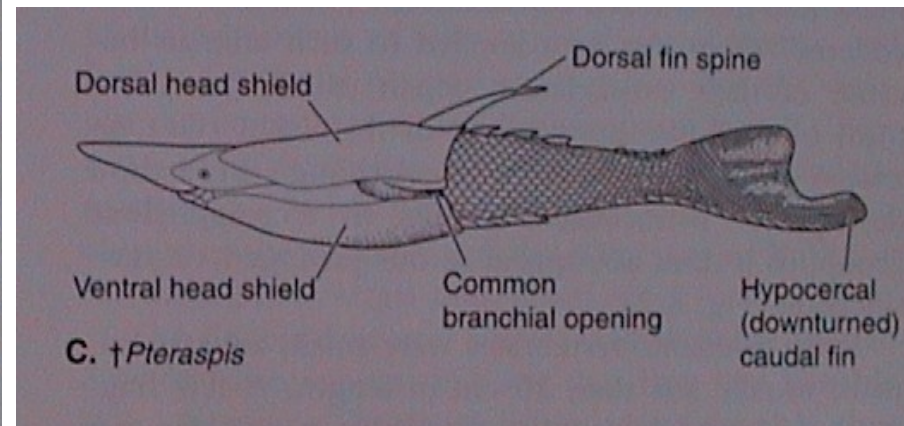
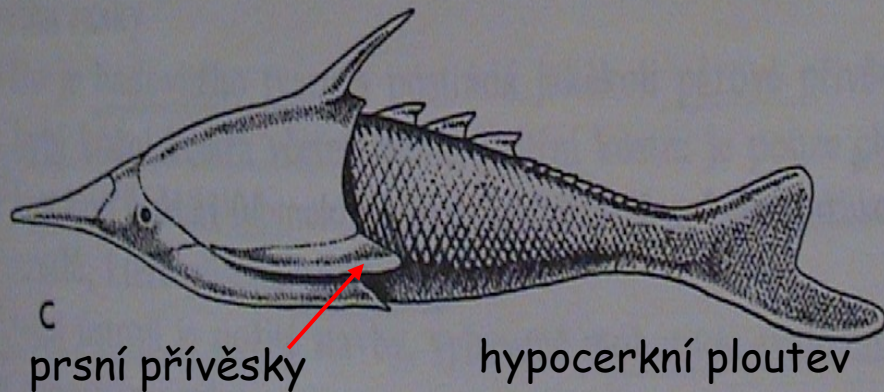
Sacabambaspis - ordovik - Bolívie

† Heterostraci - štítoploutví

Pteraspis

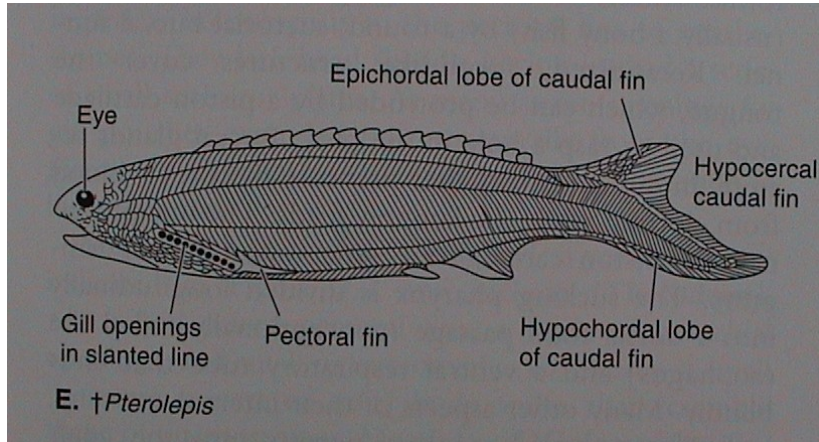
devon - Anglie, **párové nozdry**,
1 pár žab. štěrb.

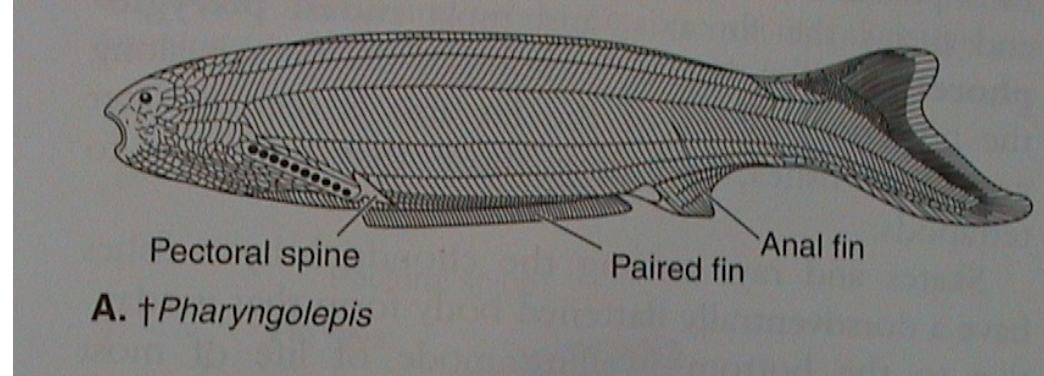
Fylogeneze a diverzita obratlovců

bez hlavového štítu

† Anaspida - birkenie

Pterolepis

Pharyngolepis

párové přívěsky, hypoceršní ploutev, skupiny drobných štítků, za hlavou linie 10 žaberních otvorů

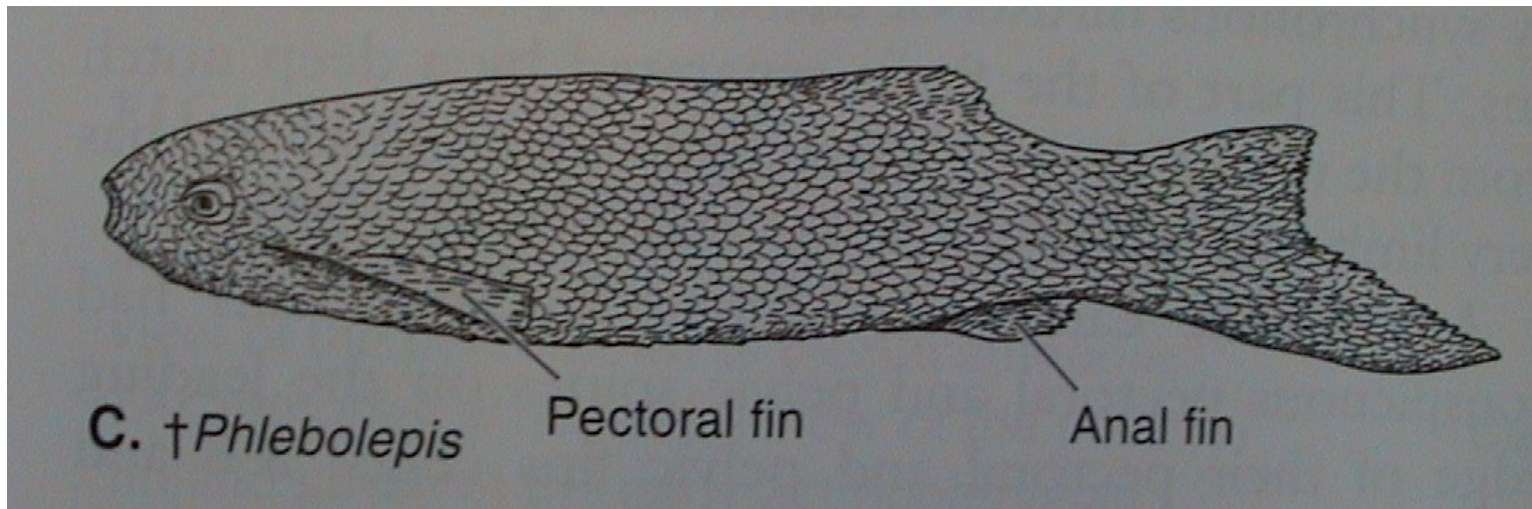
† **Galeaspida** - devon Čína, Vietnam, perichondriální kost (někdy k Osteostraci)

bez hlavového štítu

† Thelodonti

párové prsní přívěsky, drobné štítky na těle,
hypocerkní ploutev, skupina žaberních otvorů

Phlebolepis

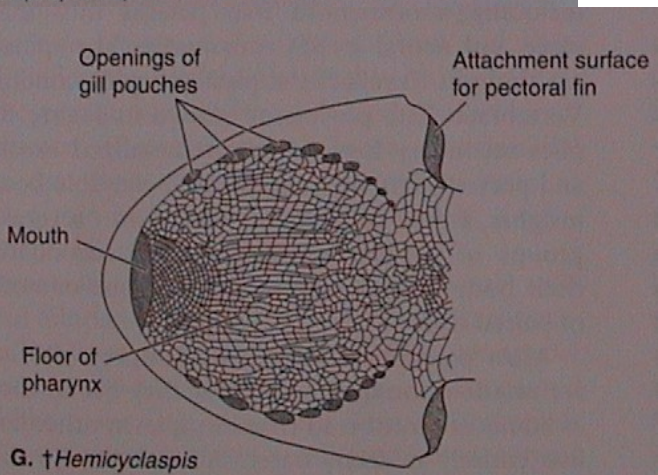
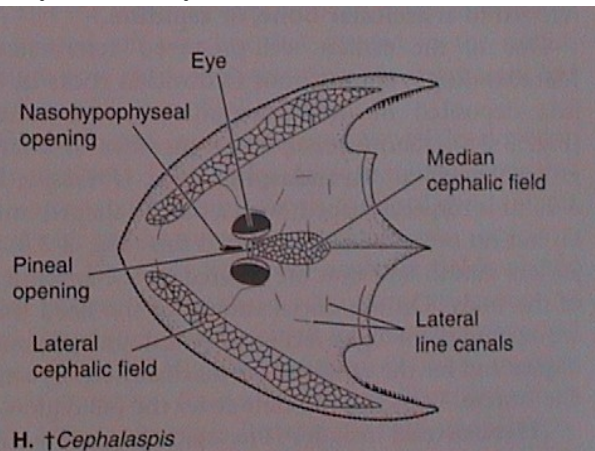

Fylogeneze a diverzita obratlovců

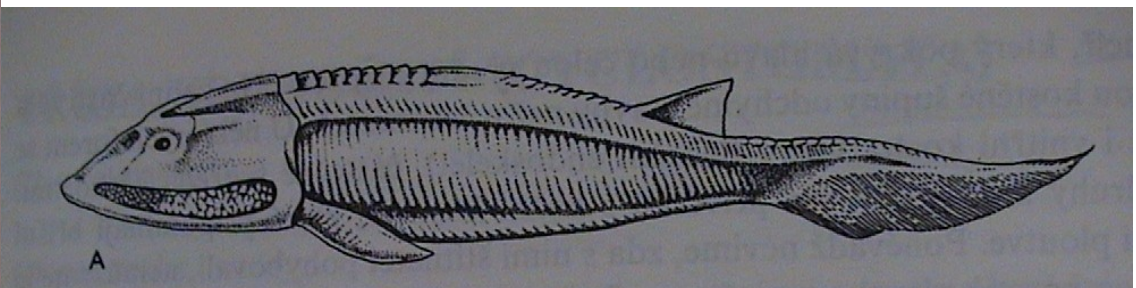
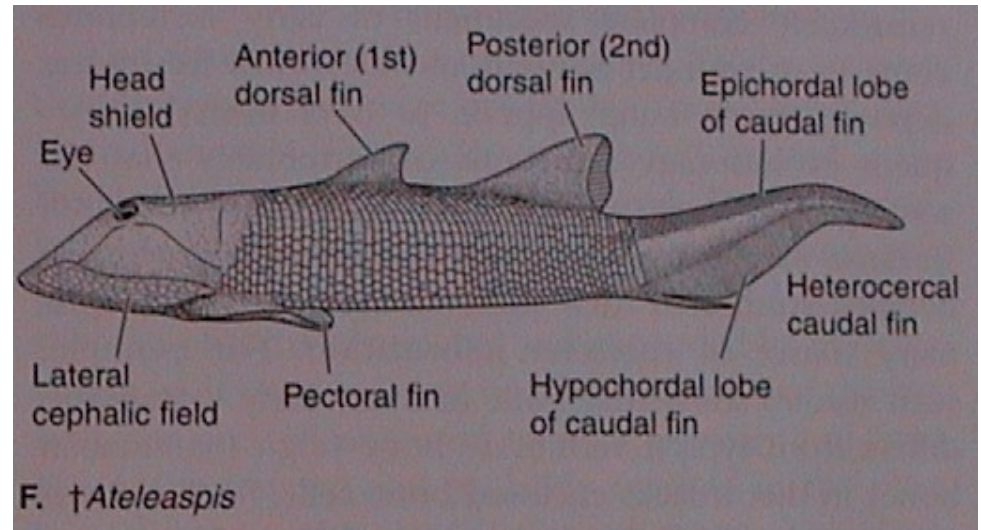
† Osteostraci - štítohlaví

- silur-devon, sladkovodní, široký hlavový štít a destičky na trupu z dentinu pokrytého látkou podobnou sklovině, perichondriální osifikace, celulární kost - remodelace, preadaptace ke zvětšování těla, heterocerkní ploutev, benticky - zespodu ploší, oči nahoře, shora na hlavě 3 políčka ze štítků chránících kanálky (hlavové nervy, postranní čára, elektrorecepce?), na dně hltanu destičky - pohyblivost, drcení potravy

Cephalaspis

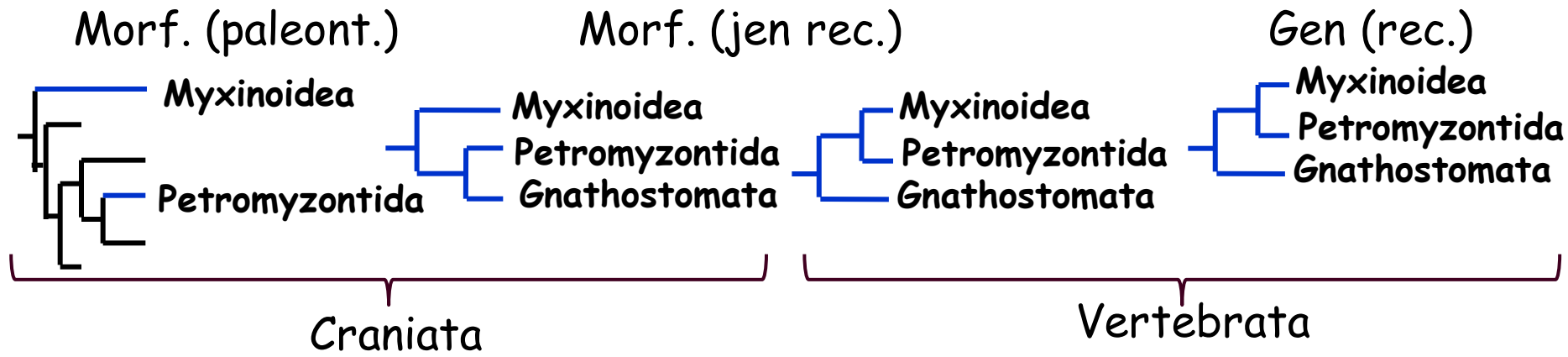

Ateleaspis

Hemicyclaspis

Fylogeneze a diverzita obratlovců

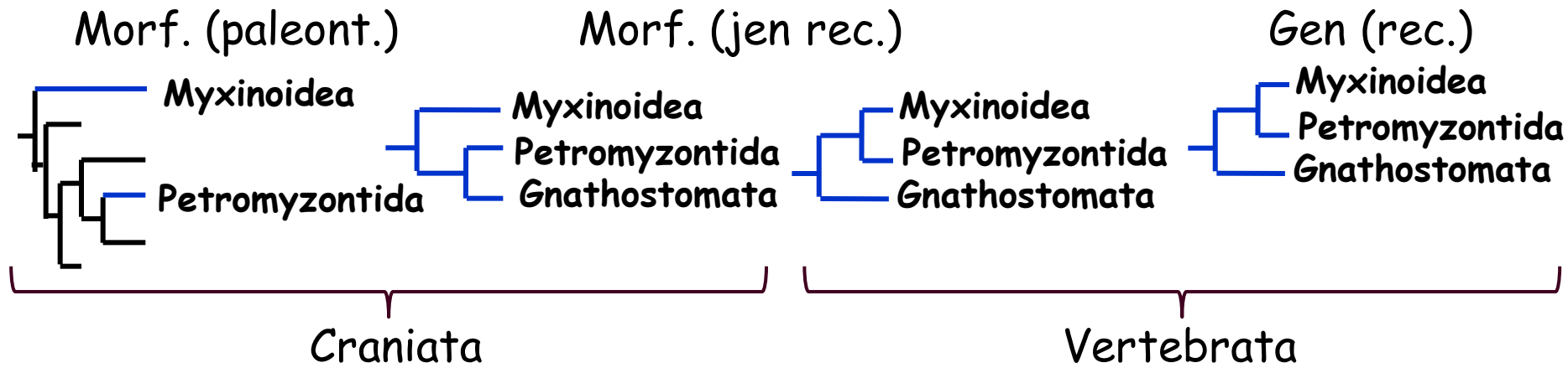
„Cyclostomata“ versus Cyclostomata

- velké mezery ve fosilním záznamu (chybí kostní tkáň)
- 3 přežívající linie obratlovců (sliznatky, mihule, čelistnatci) se oddělily během pouhých **40 mil. let**
  - **málo** času na nahromadění diagnostických **synapomorfii**
- evolučně velmi staré linie - kambrium (před 500 mil. lety)
  - **► hodně** času na nahromadění **autapomorfii**
(přemazání fylogenetického signálu)
- málo sdílených odvozených znaků (na úrovni 3 kladů)

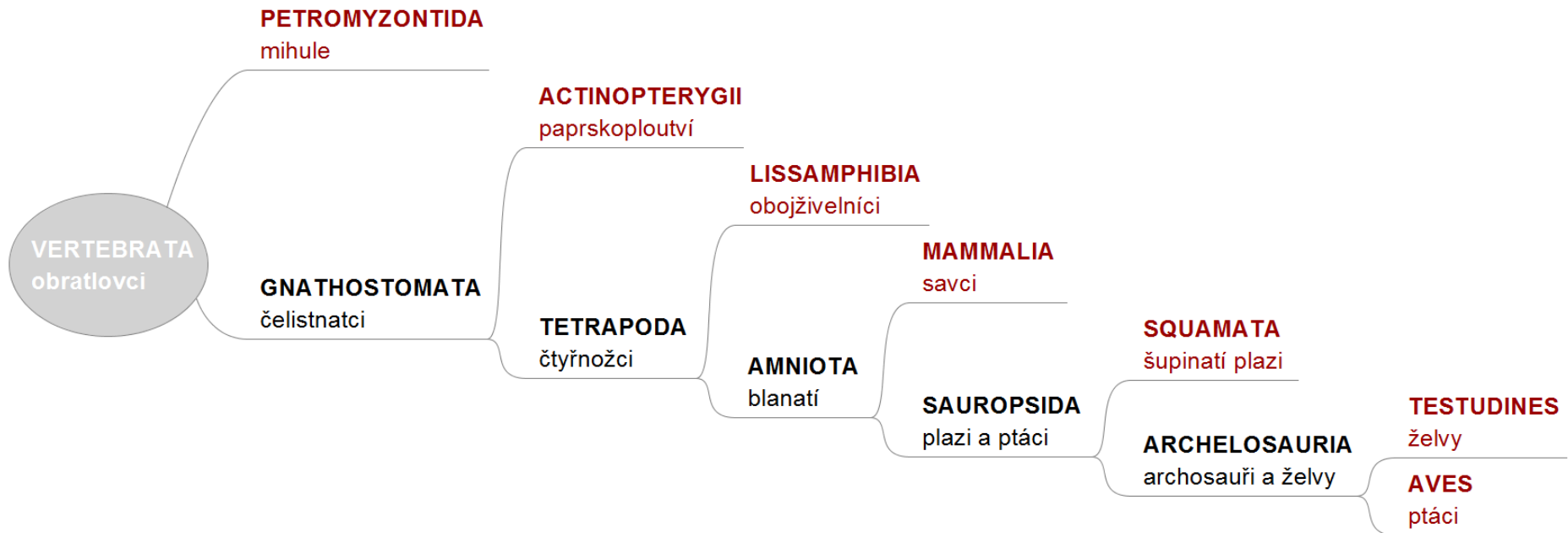
Paleontologická data: „Cyclostomata“ - parafyletický taxon

Anatomická a molekulární data: Cyclostomata - monofyletický taxon

Fylogeneze a diverzita obratlovců

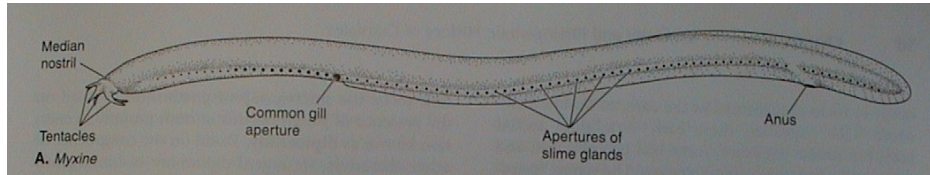

Recentní skupiny obratlovců zastoupené v ČR:

Fylogeneze a diverzita obratlovců

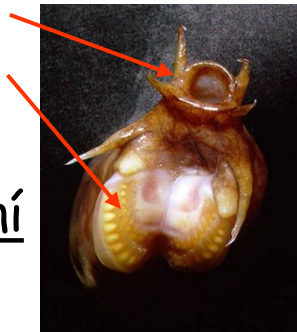
Myxinoidea (Hyperotreti) - sliznatky

- primárně mořské (chladná moře)
  - tělní tekutiny s vysokým obsahem solí, isotonické s mořskou vodou (OSMOKONFORMITA)

- **chybí obratle**

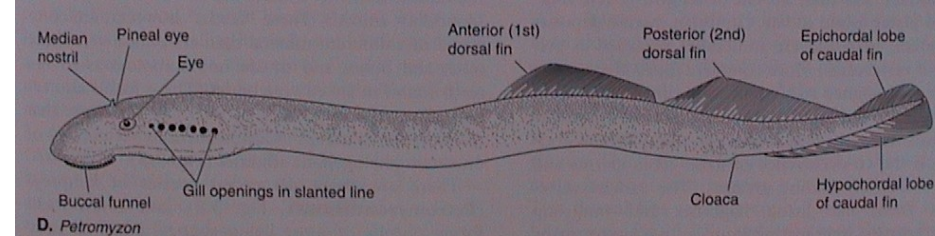
- metamerní žlázy, sliz
- hvězdicovitá ústa, hmatové tentakule a odontoidy na dvoulaločném jazyku
- nepárová nozdra, voda
- nasávána nasohypofyzární chodbou

- periodický hermafroditismus, vnější oplození, opakovaná reprodukce, vývoj přímý

Petromyzontida (Hyperartia) - mihule

Petromyzontes, Petromyzones,

- potamotokní nebo sladkovodní
- **OSMOREGULACE** v hypotonickém prostředí

- **neurální oblouky obratlů**

- slizové buňky
- kruhový přísavný ústní terč s odontoidy, minoha s podkovovitými ústy
- nepárová nozdra, voda nasávána do nasohypofyzárního vácku

- pohlaví oddělené, mihule umírá po první reprodukci, larva minoha

Fylogeneze a diverzita obratlovců

Myxinoidea (Hyperotreti) - sliznatky

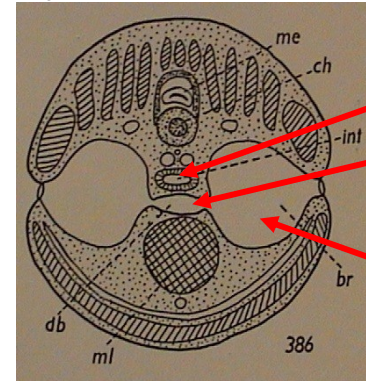
- hltan s trávicí i dýchací funkcí

- jen levá Cuvierova chodba,
- jen 1 polokružná chodba

43 druhů 6 rodů, *Myxine*,
Bdellostoma

Petromyzontida (Hyperartia) - mihule

- trávicí a dýchací cesty oddělené,
jen u minoh společné

trávicí část hltanu
dýchací část hltanu

žaberní váček

- jen pravá Cuvierova chodba
- 2 polokružné chodby
- 1. duplikace Hox genů

41 (9+32) druh, *Petromyzon*,
Lampetra, *Eudontomyzon*

Dýchací aparát

Sliznatky

žaberní váčky uvnitř koše z chrupavčitých žaberních prstenců, ústí samostatně na povrch, nebo do společného kanálku, hltan nerozdělen na trávicí a dýchací část

Mihule

žaberní váčky uvnitř koše ze 7 chrupavčitých žaberních oblouků, ústí samostatně na povrch 7 žaberními skulinami po stranách za hlavou
hltan rozdělen na trávicí a dýchací část

Příjem potravy

Sliznatky

Bdellostoma (80 cm)

Potrava: mrtvé nebo poraněné ryby, červi, měkkýši, členovci

odontoidy jen na dvojlaločném jazyku - funguje jako čelisti; prolezou skřelemi ryb, nebo se provrtávají přes tělní stěnu a vyžírají vnitřnosti

Fylogeneze a diverzita obratlovců

Myxine (50 cm)

Rozmnožování

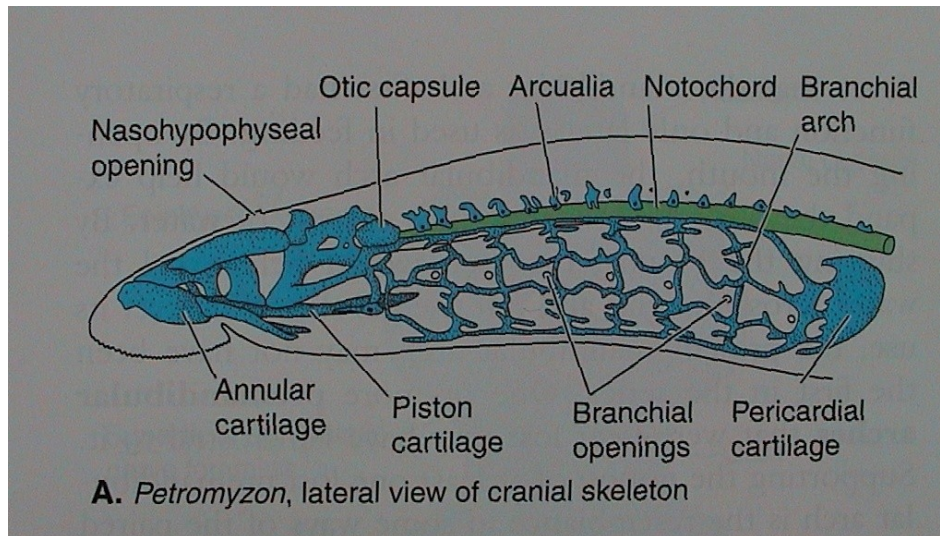
Gonáda - dlouhý pás podél střeva,
vpředu: mesovarium , vzadu mesorchium

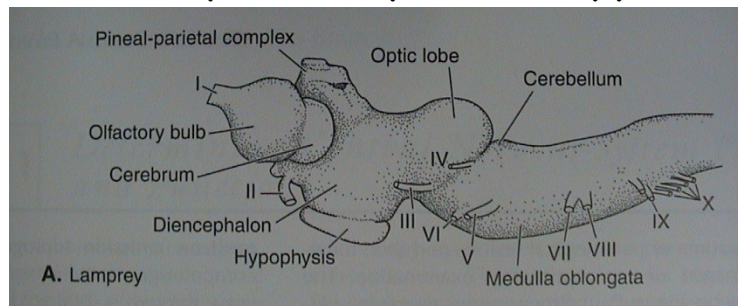

Mihule

Skelet - notochord a chrupavčitá arcualia, osrdečník a pololebka bez týlní oblasti

Mozek pětídílný (u minoh 3-dílný- telencephalon, diencephalon a tegmentum), velký diencephalon (hypothalamus)

Fylogeneze a diverzita obratlovců

Rozmnožování a ontogeneze

minoha

metamorfóza

minoha

dospělá mihule

oplození vnější, po tření hynou, nepřímý vývoj - larva minoha

Fylogeneze a diverzita obratlovců

Příjem potravy

minoha - filtrace detritu, **dospělci** - zvláštní typ predace - přisávají se na ryby, ozubeným ústním terčem a jazykem narušují kůži ryb a nasávají kašovitou svalovinu s krví, nebo potravu vůbec nepřijímají (některé sladkovodní druhy).

Fylogeneze a diverzita obratlovců

Myxinoidea - sliznatky	Petromyzontida - mihule	Gnathostomata - čelistnatci
<ul style="list-style-type: none"> • jen notochord • metamerní slizové žlázy • 1 polokružná chodba (sek) • nasohypofyzární chodba • dorz. a ventrální kořeny se spojují v míšní nerv • jen levý ductus Cuvieri • osmokonformita 	<ul style="list-style-type: none"> • jen základy neurálních oblouků obratlů (arcualia) • jen slizové buňky • 2 polokružné chodby • nasohypofyzární vak • kořeny míšních nervů se nespojují, alternují • jen pravý ductus Cuvieri • osmoregulace 	<ul style="list-style-type: none"> • obratle • slizové buňky (vodní), kožní žlázy (suchozemští) • 3 polokružné chodby • bez spojení s hypofýzou • dorz. a ventrální kořeny se spojují v míšní nerv • oba ducti Cuvieri • osmoregulace
<ul style="list-style-type: none"> • jen chrupavka • 7 párů žaberních oblouků • jen nepárový ploutevní lem (u vymřelých prsní ploutve) • nepárová nozdra (5-15) • žábry ve váčcích (7) • nepárová gonáda bez vývodů v • rohovitě odontoidy v savých ústech • složitý jazykový aparát 	<ul style="list-style-type: none"> • chrupavka+celulární kost • čelisti • párové končetiny • párové nozdry • žábry na přepážkách nebo na obloucích, plíce • párové gonády 	

Co sliznatky dále nemají (vymizení znaků = apomorfie?)

- hřbetní ploutev
- čočku, okohybné svaly a jejich nervy
- neuromasty
- elektroreceptci
- chuťové pohárky
- inervaci srdce (jen autonomie)
- slezinu
- svaly v ocasní ploutvi
- žaberní oblouky (jen prstence)

Čím dále se sliznatky odlišují ?

- oběhový systém má přídatná venózní „srdce“ (plesiomorfie)
- perikardiální dutina a célom propojené (uzavřené u mihulí a čelistnatců)
- část lebky z vláknité tkáně
- jediný typ leukocytů (chybí lymfocyty)
- difúzní adenohipofýza
- tentakule
- velum

Nejsou známy: struktura a charakter působení nervové lišty!